

Existence a „subjekt“

V podstatě až do Kierkegaarda trvalo chápání „existence“ jakožto „výskytu“ (tedy chápání, které se ustavilo a rozšířilo již ve scholastice). Bylo tedy možno prohlásit o čemkoli tzv. skutečném (třeba o balvanu, skále, řece, poli nebo lesíku, zvířeti nebo rostlině atd.), že „existuje“ (a platně, pokud na ně bylo možno nějak ukázat, že skutečně jsou, že se ve světě, uprostřed jiných existujících jsoucenců vyskytují). Důraz na nitro (které ovšem ve svém novém významu muselo být teprve objeveno a myšlenkově nově uchopeno a vymezeno) však způsobil, že mezi pouhou „jsoucností“ jakožto výskytem na jedné straně a „existencí“ na straně druhé bylo zapotřebí pečlivě rozlišovat, zejména také proto, že jak řecká, tak i hebrejská myslitelská tradice stále víc a intenzivněji demytizovala a demystifikovala nejrůznější „skutečnosti“ jako pouhé „danosti“, pouze se vyskytující „věci“, které nejsou oživeny a nemají „duši“. V hebrejské (prorocké) tradici šlo ovšem především o všelijaká božstva či pseudo-božstva, o kterých tvrdě platilo, že „nic nejsou“. V řecké filosofické tradici byl sám život velmi brzo marginalizován nebo přinejmenším považován za něco druhotného a odvozeného, už proto, že znamenal proměnlivost, zatímco pravá skutečnost byla chápána jako neměnná. Teprve po objevu nitra a niternosti se otevřely nové problémy, jejichž vážnost si však uvědomovali jen někteří myslitelé, a jen pozvolna je začali promýšlet a domýšlet. Zpředměťující myšlení zavádělo všechno nové pokusy na scestí, protože „niternost“ byla vždy znovu jakoby samozřejmě „objektivována“. Vždy znovu navazovaly takové pokusy na Aristotela a vždy znovu troskotaly na nevykazatelnosti hypostazovaných „předmětností“, jimiž měl být vliv „nitra“ a „niternosti“ nějak objasňován. (Tak jako fyzikové vymysleli světové etér, aby jeho pomocí vysvětlili obrovskou rychlost, s níž se šíří vlny světla, tak si zase biologové vymysleli jakousi životní sílu, vis vitalis, aby upřesnili rozdíl mezi živým a neživým. Ani v jednom případě se však nepodařilo skutečný výskyt „etéru“ resp. „životní síly“ prokázat. Jediné možné řešení se dnes zdá spočívat v tom, že se přestaneme pokoušet cokoli niterného objektivovat resp. ztotožňovat s něčím předmětným nebo to z něčeho předmětného odvozovat. Znamená to ovšem revidovat převládající pojetí skutečnosti jako čehosi bytostně předmětného, pouze s jedinou výjimkou, že připustíme jako skutečnou také „subjektivitu“, aniž bychom se však jakkoli pokoušeli ji spojovat s niterností (resp. odvozovat od niternosti) v nadsubjektivním smyslu. Vezmeme-li vážně rozdíl mezi pouhými „předměty“ a „pravými jsoucnými“ (vnitřně sjednocenými právě díky niternosti), můžeme význam termínu „existence – znovu chápat v jistém souhlasu s etymologickými kořeny: jen pravá jsoucna se dějí z nitra navenek (nejsou tedy jen vnějším pohybem nějakých předmětů) a ustavují se tak vždy znovu, vracejíce se na jedné straně k tomu, čím až dosud prošly, ale zároveň vystupující vždy znovu jakoby „ze sebe“ a usazující se „mimo sebe“, aby pak to, čím už prošly, po jisté selekce pojal do svého nového sebe-ustavení, nevyplývajícího ve všech směrech z toho, co se již stalo.

(Písek, 050219-1.)